

10 TOFFE TIPS OM JE TUIN OM TE TOVEREN TOT EEN GROEN PARADIJS

Hoe diervriendelijk is jouw tuin?

Check het aan de hand van deze 10 tips.



STUDIO
sleutelbloem

VOOR EEN TUIN DIE LEEFT!

A close-up photograph of several small, bright yellow flowers with five petals each, set against a soft, out-of-focus green background. The flowers are in various stages of bloom, with some showing their centers.

Hé hoi!

Wat leuk dat je mijn e-book **'10 toffe tips om je tuin om te toveren tot een groen paradijs'** hebt gedownload! Het betekent dat je nieuwsgierig bent naar hoe je van jouw tuin een groen en biodivers paradijs kunt maken. Dat je deze groene route bent ingeslagen, daarmee kan ik je alleen maar **feliciteren!**

Het gaat namelijk niet zo goed met de natuur. Steeds meer dieren en planten verdwijnen door overmatig gebruik van gif, gebrek aan leefgebied of aan voedsel. Uit recent onderzoek bleek dat het totale aantal vlinders sinds 1992 meer dan gehalveerd is. Het slechtste vlinder-jaar was afgelopen jaar...

Maar dit laten we toch niet zomaar gebeuren? **Als alle tuineigenaren nu hun tuin zouden vergroenen, kun je je voorstellen hoeveel natuurgebied we er dan bij krijgen!?** Daarom wil ik iedereen helpen om van zijn tuin een biodivers paradijs te maken. En met deze checklist kan je kijken hoever je al op weg bent naar dat paradijs, of wat je nog kunt doen om dit groene doel te bereiken.

Een mooiere wereld begint in je tuin. Dus kom,
ga mee naar buiten!

x Joanneke



VOOR EEN TUIN DIE LEEFT!

HOE GROEN IS JOUW TUIN?

Met dit e-book kan jij checken hoe aantrekkelijk jouw tuin is voor allerlei dieren zoals vlinders, bijen, vogels, egels of kikkers... Misschien sta je nog helemaal aan het begin van de groene weg die je net bent ingeslagen. Dan kan je de checklist gebruiken als een mooi aantal tips (35 in totaal) om met jouw tuin een vliegende start te maken.

En als je eigenlijk al een doorgewinterde vergroener bent, dan kan je je zelf misschien na het lezen een klein schouderklopje geven en denken: ik ben al lekker bezig! Maar dan zou ik zeggen: *spread the word*. Want hoe meer mensen beseffen dat de aarde echt wel een zetje de goede kant op kan gebruiken, des te beter!

Kan je minstens **25** van de **35** vergroentips afvinken, stuur me dan een berichtje met wat mooie foto's van je tuin. Je kunt me een DM sturen via [Instagram](#) of [mailen](#). De leukste foto's zal ik delen op mijn Instagram account Studiosleutelbloem.

Ik ben super benieuwd!



Een distelvlinder en een bijtje
scharrelen hun kostje bij elkaar.

1 LET'S START AT THE VERY BEGINNING

de bodem

Oké, waar beginnen we. Bij de basis natuurlijk. De bodem! **De bodem is de basis voor al het leven.** Je zou het niet denken, een schep zand met wat sliertige pieren en wat restjes van dode blaadjes erin (zie de grandioze foto). **Maar een theelepel aarde bevat al meer organismen dan er mensen leven op aarde!**

De bodem zit vol met beestjes die je met het blote oog kunt zien, zoals pissebedden, wormen, mieren, duizendpoten, en als je heel goede ogen hebt zie je ook nog wel eens een springstaartje. Maar veel kleiner zijn schimmels, bacteriën, protozoa (eencellige organismen) en nematoden (kleine wormachtige organismen). Je ziet ze niet, maar ze zijn er wel! **En al deze organismen zijn continu bezig met het afbreken van organisch materiaal en het vrijmaken van voedingsstoffen voor planten.** Wanneer je dit proces verstoort, zal je bodem minder voedingsstoffen voor je planten bevatten en staat je tuin er pierig bij.



Hoewel het natuurlijk de helden van de tuin zijn, denk ik stiekem altijd 'ieeeeuw' als ik een regenworm zie. Maar vooruit, voor het goede doel: hier een foto, niet zo'n grote!

wat moet je dus doen?

Zorg voor zoveel mogelijk organisch materiaal voor een gezond bodemleven.

wat kan jij al afvinken?

- ☐ ik laat afgevalen blad liggen
- ☐ ik maak mijn tuin *niet* winterklaar
- ☐ ik spit zo min mogelijk in mijn tuin
- ☐ ik mulch mijn borders
- ☐ ik breng regelmatig een laag compost aan

2 EEN STAPJE HOGER

de kruidlaag

Als je je tuin een fijn oord voor levende wezens wilt laten zijn, dan moet ie voldoen aan twee basisbehoeften. De ene is **voedsel**. Dat geldt, zagen we net al, zelfs voor bacteriën en schimmels. De andere is een **veilige plek** waar je je kunt verstoppen voor een vijand, of waar je kunt wonen en eventueel een nest kunt bouwen.

Als we de verschillende lagen in je tuin volgen, komen we na de bodem bij de **kruidachtige gewassen**. Dit zijn bijvoorbeeld **vaste planten, eenjarige planten of bollen**. Een dichte kruidlaag geeft veiligheid aan beestjes die graag over de grond hun kostje bij elkaar scharrelen, zoals egels, padden, vogels, muisjes.

De bloemen en bladeren van deze planten vormen weer een **lekkere maaltijd** voor diverse insecten: bijen, hommels, zweefvliegen, vlinders. Maar ook voor kevers, torretjes, vliegen, bladluizen, slakken en rupsen. Deze dieren vormen op hun beurt weer voer voor bijvoorbeeld vogels, egels, kikkers en padden. Van zaden en bessen genieten dan weer de vogels of muisjes.

Hoe dichter de kruidlaag is, des te veiliger de beestjes zich voelen en des te meer keus er is aan voedsel.



Dit puttertje is blij met de zaden van een distel.

Een ander bijkomend voordeel is dat het ervoor zorgt dat er minder water uit de grond verdamppt, zodat al het **vocht beschikbaar blijft voor de planten**.

wat moet je dus doen?

Zorg voor een dichte kruidlaag met veel bloeiende bloemen en het liefst die na de bloei nog zorgen voor bessen of zaden.

wat kan jij al afvinken?

- ☐ de bodem in mijn tuin is voor 2/3 deel bedekt met kruidachtige gewassen
- ☐ ik heb veel planten met bloemen
- ☐ ik heb veel planten die zaden vormen na de bloei
- ☐ ik heb veel planten die bessen dragen na de bloei

3 WE ZETTEN NOG EEN TANDJE BIJ

heesters

Mooi, de kruidlaag hebben we afgedekt. **We zoeken het hogerop: heesters.** Als we weer denken aan de twee dingen waar levende wezens behoefte aan hebben (**voedsel en een veilige plek**) dan zijn heesters (struiken) echt onmisbaar. Ze zorgen voor een fijne verstopplek voor vogels. Onbereikbaar voor de gluiperige kat van de buren en onzichtbaar voor die enge sperwer die het op je jongen heeft gemunt.

Die verstopplek is bijvoorbeeld een **wintergroene struik**, zodat je het hele jaar rond veilig heenkomen hebt. Of een heester vol met **venijnige stekels**, waar lekker niemand bij kan. En heesters zijn natuurlijk geweldige bronnen van voedsel. Met **bloemen, bloesems, zaden, bessen, andere vruchten en noten.**



De bessen van de kardinaalsmuts zien er niet alleen heel vrolijk uit, maar zijn ook een lekker maaltje voor o.a. merels, lijsters en spreeuwen.

Klimplanten reken ik ook tot deze categorie. Denk maar aan dat schattige stoere winterkoninkje dat in je klimop zo'n mooi rond nestje heeft gemaakt, of de merel die de stekels trotseert van de vuurdoorn om zo lekker van de bessen te snoepen!

wat moet je dus doen?

Zorg voor wat fijne heesters als uitstekende verstopplek en lekker gevulde provisiekast.

wat kan jij al afvinken?

- ☐ ik heb een wintergroene heester in mijn tuin
- ☐ er staat een heester met stekels
- ☐ ik heb heesters die veel voedsel bieden (noten, bessen, appeltjes)
- ☐ ik heb een heg in plaats van een schutting

4 THE ROOF, THE ROOF

bomen

Het dak van je tuin wordt natuurlijk gevormd door een boom! Zoals op ieder potje wel een deksel past, zo is er voor elke tuin wel een geschikte boom te vinden.

Een boom is een A-lokatie voor een uitkijkpost en nestelgelegenheid voor vogels; hoog in een boom zit je veilig en heb je goed zicht op eventuele gevaren. En dat geldt natuurlijk niet alleen voor vogels. Hoewel wij in onze tuin wel eens bezoek hebben gehad van een boomarter, zou ik een eekhoorn als vaste gast nog leuker vinden!

Behalve dat een boom veiligheid biedt, zorgen ze natuurlijk ook voor voedsel met noten, zaden, bloesem, etc. En wat dacht je van schaduw op een hete zomerdag!

wat moet je dus doen?

Koester de boom in je tuin, en als je geen boom hebt: zoek een toffe uit!

wat kan jij al afvinken?

- ☐ ik heb een boom in mijn tuin
- ☐ extra punten krijg je voor een boom met noten, zaden, bloesem of vruchten

5 DE TUIN JAARROND

een bloeiboog

Goed, we hebben alle lagen in je tuin gehad. Van bodem tot boom, van pissebed tot eekhoorn. Gaan we het nu hebben over de '**bloeiboog**'.

Een bloeiboog is de periode in je tuin waarin er planten in bloei zijn. Want hoe langer er voor insecten iets te eten valt te halen in jouw tuin, hoe aantrekkelijker hij wordt. De tijd waarin het meeste bloeit is natuurlijk de lente en de zomer. **Maar deze periode kan je vervroegen en verlengen.** Je kunt je tuin al veel vroeger in het jaar interessant maken voor insecten als je bijvoorbeeld gaat werken met voorjaarsbollen of vroegbloeiende bloesems. En kijk eens welke planten er nog bloeien tot laat in de herfst. Er zijn zelfs planten die nog (of al) bloeien in de winter!

Dat kunnen natuurlijk planten zijn uit elke laag die we net hebben behandeld, dus de kruidlaag, de heesters of bomen. **Hoe langer de bloeiboog duurt, hoe beter.**



Bloeïende heesters en vaste planten in de winter, en voorjaarsbollen in de lente verlengen de bloeiboog.

wat moet je dus doen?

Zorg voor een zo lang mogelijke bloeiboog.

wat kan jij al afvinken?

☐ ik heb vrijwel het hele jaar door iets bloeiends in mijn tuin

6 VAN SPECIEKUIP TOT ZWEMVIJVER

water

Behalve voedsel hebben dieren natuurlijk ook water nodig! **Water heeft een grote toegevoegde waarde voor je tuin.** En dat hoeft echt geen enorme (zwem)vijver te zijn. Ook een speciekuip of zinken teil kan al een prima oplossing zijn. Zelfs een drinkschaal voor de vogels zorgt direct voor een extra dimensie aan je tuin.

Want **water lokt weer nieuwe, andersoortige dieren naar je tuin** zoals kikkers, padden, salamanders. Maar ook insecten als schrijvertjes, waterkevers en libellen. Het biedt de mogelijkheid om andere planten toe te passen dan dat je voorheen kon – denk aan waterplanten, moerasplanten en oeverplanten – **waardoor je tuin óók weer interessanter wordt voor andere insecten.**



Poedelende vogeltjes en kikkers om te zoenen. Je krijgt ze je tuin in met meer water!

Vogels nemen een verkoelend bad in de zomer en zelfs bijen drinken graag een slokje water. **Let er wel altijd op dat dieren gemakkelijk in en uit het water kunnen.** Laat de bodem van de vijver geleidelijk aflopen en zorg in je teil of speciekuip voor een loopplankje of stapstenen zodat je bijvoorbeeld niet 's ochtends een verdronken egel tegenkomt...

wat moet je dus doen?

Zorg voor een extra dimensie in je tuin met water.

wat kan jij al afvinken?

- ☐ ik heb diverse mogelijkheden voor dieren om te drinken of te badderen
- ☐ ik heb een extra leefomgeving gecreëerd door een vijver(tje) toe te passen

7 HOE MEER ZIELEN, HOE MEER VREUGD

verschillende biotoopjes

Water zorgt voor een heel nieuwe leefomgeving, een *biotoop*, maar dat kan je ook nog op andere manieren maken. **Hoe meer verschillende biotoopjes in je tuin, hoe meer verschillende dieren, groot en klein, een plek bij jou kunnen vinden.** Waar kun je dan aan denken?

Bijvoorbeeld een **stapelmuurtje**. De ene kant staat in de zon, en is dus droog en warm. De andere kant is de schaduwkant en is dus vochtig en koeler. **Je snapt dat dat voor verschillende dieren en planten een fijne leefplek kan zijn.** Aan de ene kant groeien varentjes, aan de andere kant zonminnende muurbloempjes of rotsplantjes. Pissenbedden en slakken zitten aan de donkere vochtige kant, en krekeltjes en bijen vinden de zonkant misschien fijner.

Of je maakt een takkenril, waar je je snoeihout op een nette manier opstapelt, bijvoorbeeld als omheining of als een afscheiding in je tuin. **Hoeveel beestjes maak je hier wel niet mee blij!** Een dikke pad, familie Egel, een winterkoninkje... Voor de *finishing touch* laat je er nog een mooie klimmer overheen groeien. Kamperfoelie bijvoorbeeld: geurende bloemen vol met nectar, en bessen als toetje na.

Nou, nog eentje dan: **een kruidenspiraal**. Een verhoogde spiraalvormige verhoging in je tuin, die je bijvoorbeeld maakt van stenen en hout. **Door de spiraalvorm creëer je veel microklimaatjes** – zon (droog) en schaduw (vochtig) – en kan je veel verschillende soorten kruiden laten groeien. De zonanbidders zet je bovenop, de kruiden die liever ook wat schaduw hebben, zet je meer aan de schaduwkant.

wat moet je dus doen?

Zorg voor veel microklimaatjes en biotoopjes in je tuin, des te meer verschillende planten en dieren kun je aantrekken.

wat kan jij al afvinken?

- ☐ ik heb een stapelmuurtje
- ☐ ik heb een takkenril
- ☐ ik heb een kruidenspiraal
- ☐ ik heb nog meer verschillende biotopen in mijn tuin gecreëerd (bonus!!)

8 LIEFST WEL VAN HIER

Inheems

Top, een tuin vol met verschillende planten dus, voor elk dier wat wils. Maar dan wel het liefste voor een groot deel bestaande uit inheemse planten. **Inheemse planten zijn planten die hier al langere tijd voorkomen.** Het is altijd een discussie over hoe lang dat dan moet zijn, en of je planten die in Duitsland of België voorkomen ook als inheems mag tellen voor Nederland. Ik vind dat we daar niet zo pietluttig over moeten zijn. Maar van planten die je in het tuincentrum koopt en die bijvoorbeeld afkomstig zijn uit China of Zuid-Amerika, lijkt het me duidelijk dat die niet oorspronkelijk in Nederland voorkomen.



Dankzij zijn lange tong kan de hommelmel prima uit de diepe bloemen van de Nepeta snoepen.

Waarom is dat dan zo belangrijk, inheemse planten? Doordat planten en insecten al eeuwen samenleven, zijn ze helemaal op elkaar afgestemd. Allebei hebben ze elkaar nodig om te overleven: een plant wil bestoven worden en een insect heeft voedsel nodig. **Daarom maakt de plant zich zo aantrekkelijk mogelijk voor bepaalde insecten** door een bepaalde vorm of kleur, en zijn die **insecten helemaal toegerust en gespecialiseerd** om juist uit deze plant nectar of stuifmeel te halen.

wat moet je dus doen?

Zorg voor veel inheemse planten, (die je koopt bij goede kwekerijen. Vanzelfsprekend gifvrij en het liefst ook nog biologisch).

wat kan jij al afvinken?

- ☐ een derde deel van de planten in mijn tuin is inheems
- ☐ de meeste planten komen van een biologische kwekerij
- ☐ de bollen en knollen die ik poot zijn onbespoten
- ☐ de planten die ik opkweek uit zaden zijn van een biologische zaadhandel

9 LEKKER LUI TUINIEREN

#maaimeiniet

Ben je bang dat je nu superdruk wordt met je tuin? No worries, de laatste tip is *easy peasy*: **maai je gras niet al te vaak**. Er bestaat zelfs een initiatief dat uit Engeland is komen overwaaien: **#maaimeiniet** (**#nomowmay**). En de naam zegt het al: laat in de maand mei je gras lekker voor wat het is.

Kijk wat er groeit, en vooral bloeit! **Laat het principe los dat je gras een biljartlaken of een golfterrein moet zijn**. Want als je dat kan, zul je genieten van madeliefjes, paardenbloemen (meer dan 100 wilde bijensoorten hebben de paardenbloem als voedselbron!), pinksterbloemen, klavers, ereprijs, etc. **Geniet ervan en anders doen vele insecten dat wel!**



Je bent juist lekker bezig als je helemaal niets doet: laat je grasveld vol madeliefjes en paardenbloemen staat. Makkelijk toch!

wat moet je dus (niet) doen?

Maai niet te vaak en geef je gazon de kans een gezellig grasveldje te worden.

wat kan jij al afvinken?

- ☐ ik doe mee aan #maaimeiniet
- ☐ ik maai zeker niet vaker dan om de week mijn gras
- ☐ sommige delen van het gras maai ik maar twee keer per jaar

10 WITH A LITTLE HELP FROM MY FRIENDS

extra hulp

Als je wilt dat jouw tuin door dieren echt gezien wordt als de *place to be*, dan kan je nog even je beste beentje voor zetten door de boel nog wat extra aantrekkelijk te maken. Het beste is om het een **zo natuurlijk mogelijke omgeving** te laten zijn, waar in de **twee belangrijkste behoeften** wordt voorzien, namelijk **voedsel** en **veiligheid**.



Niets leuker dan te kijken hoe druk vader en moeder Koolmees bezig zijn met het voeren van hun jonkies!

Maar het gaat gewoon slecht met de natuur en **soms kan je de dieren een handje helpen door wat extra maatregelen te nemen**. Zorg voor **nestkastjes** in je tuin. Maak een gaaf **bijenhotel** met holle takken, stengels en dennenappels. Bijen die juist in de grond nestelen kan je helpen door een **leemwandje** te maken. Je kunt familie Egel faciliteren door een **egelhuisje** neer te zetten, voor eekhoorns zijn speciale **voederhuisjes** waar je noten in kan doen.

Het internet staat vol met goede voorbeelden hoe je zelf zoiets maakt en anders is alles altijd te koop!

En denk ook in de winter aan wat extra eten voor de vogels: vetbollen, pinda's, zonnebloempitten... **Zo maak je van jouw tuin de tofste hangplek!**

wat moet je dus doen?

Zorg voor extra 'kraamkamers' en voedsel voor allerlei dieren.

wat kan jij al afvinken?

- ☐ ik heb diverse nestkastjes
- ☐ ik voer vogels in de winter bij
- ☐ ik heb een egelhuisje in de tuin
- ☐ ik heb een bijenhotel
- ☐ ik heb ook kale stukjes tuin waar bijen in de grond kunnen nestelen
- ☐ ik heb wat rommelhoekjes waar dieren hun gang kunnen gaan



EN, HOE SCOORT JOUW TUIN?

Gefeliciteerd!

Je bent helemaal tot hier gekomen. Dat betekent **dat je het belangrijk vindt om je tuin zo diervriendelijk in te richten**. En hoeveel punten scoorde jouw tuin? Als je het helemaal top doet, dan zou je zeker boven de **25** punten moeten uitkomen. Excellent is **35** punten. Laat het me weten als je lekker hebt gescoord!

Minder dan 25 punten?

Dat snap ik helemaal. Je kunt ook op zo veel verschillende vlakken een bijdrage leveren aan het vergroten van de biodiversiteit! **Hoe krijg je dat allemaal voor elkaar?** Maar het is **wel belangrijk** dat je het doet, want als tuinbezitter heb je de mogelijkheid en eigenlijk óók de **verantwoordelijkheid** om de aarde een stukje mooier te maken.

Overweldigd?

Het zou kunnen dat je je een beetje overweldigd voelt door alle aspecten die daarbij komen kijken. Misschien heb je helemaal geen idee welke planten eigenlijk inheems zijn, waar je biologische planten kunt kopen, welke heesters je zou moeten kiezen of welke boom geschikt is voor jouw tuin. 'Mulchen', wat is dat in vredesnaam... **Help!!!** **Maar gooi de handdoek niet in de ring.** Ook al komt die groene oase die je voor ogen hebt maar niet van de grond. Elke keer een paar dingen aanpassen, maakt uiteindelijk een complete biodiverse tuin.

Want het zou toch gaaf zijn als:

- jouw tuin een toevluchtsoord is voor vele dieren als bijen, vogels, kikkers of misschien wel een egelfamilie
- je kinderen in de tuin lekker kunnen spelen, ontdekken en zich verwonderen over een prachtige vlinder, een griezelige pad of een dikke vette worm
- je bij de Nationale Tuinvogeltelling de hoogste score hebt van de buurt
- je tuin het hele jaar een toffe plek is voor insecten en andere beestjes



Kan je hier wel wat hulp bij gebruiken? Dan heb ik een leuke aanbieding voor je!

Als lezer van dit e-book kan je gebruik maken van **online tuinadvies, ter waarde van 39 euro**, maar voor jou nu gratis.

Je kunt mij een half uur bellen (via zoom of telefoon, wat je wil) en samen sparren we over het vergroenen van jouw tuin! Ik kijk en denk met je mee op welke vlakken je je tuin nóg beter kunt inrichten voor alle beestjes, groot en klein. Zodat jij uiteindelijk ook kunt zeggen: **mijn tuin leeft!**

Ja, ik wil graag even sparren over het
vergroenen van mijn tuin

Gaat dat je allemaal niet snel genoeg en wil je lekker grote stappen maken? Dan is een beplantingsplan of een tuinontwerp iets waar ik je verder mee kan helpen. **Wil je daar meer over weten?** *Let me know:*

Ja, ik wil info over een beplantingsplan
of groen tuinontwerp



Kom je mee de tuin in? Gaan we er samen
een biodivers paradijs van maken!



S T U D I O
sleutelbloem

VOOR EEN TUIN DIE LEEFT!
